

**ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
НАРМОНСКОГО СЕЛЬСКОГО
ПОСЕЛЕНИЯ
ЛАИШЕВСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН**
422630, РТ, Лаишевский район, село
Нармонка, ул. Молодежная, д. 12 А
8-(84378) -4-62-24
факс: 8-(84378) -4-62-24

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЛАЕШ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
НАРМОНКА АВЫЛ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ**

422630, РТ, Лаеш районы, Нармонка
авылы, Яшьләр урамы, 12 А нче йорт
тел: 8-(84378) -4-62-24
факс: 8-(84378) -4-62-24

2025 елның 30 июне

11 июне

КАРАР

**«2025 — 2027 елларга Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының
Нармонка авыл жирлегендә юл хәрәкәте иминлеге» программасын раслау
турында**

Россия Федерациясе Хөкүмәтенң «2018-2024 елларга Россия Федерациясендә юл хәрәкәте иминлеге стратегиясен раслау турында» 2018 елның 08 гыйнварындагы 1-р номерлы боерыгын гамәлгә ашыру максатларында Нармонка авыл жирлеге башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. «Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл жирлегендә 2025 - 2027 елларга юл хәрәкәте иминлеге» программасын расларга.
2. Әлеге карарны Интернет телекоммуникация челтәрендәге Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында <http://pravo.tatarstan.ru>. веб-адресы буенча һәм интернет телекоммуникация челтәрендәге Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре Порталында урнаштырылган Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының рәсми сайтында- <http://laishevo.tatarstan.ru>. веб-адресы буенча бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә).
3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемдә калдырам.

**Башлык-Татарстан Республикасы
Лаеш муниципаль районы Нармонка
авыл жирлеге Советы рәисе**

И.Ф. Мөбәрәкшин

Татарстан Республикасы
Нармонка авыл җирлеге
башкарма комитет җитәкчесенең
2025 елның 30 июнендәге 11 номерлы
карары белән расланды

**«2025 - 2027 елларга Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының
Нармонка авыл җирлегендә юл хәрәкәте иминлеге»
ПРОГРАММАСЫ**

ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программа атамасы	«2025-2027 елларга Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл жирлегендә юл хәрәкәте иминлеге» программасы
Программаны эшләү өчен нигез	«2018-2024 елларга Россия Федерациясендә юл хәрәкәте иминлеге стратегиясен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2018 елның 8 гыйнварындагы 1-р номерлы күрсәтмәсе, «Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү чаралары турында» 2014 елның 06 декабрендәге ПУ-1115 номерлы Указы, "Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген арттыру, юл-транспорт һәлакәтләрен кыскарту һәм алардан килгән зыяннарны киметү чараларын гамәлгә ашыру турында" Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2023 елның 18 февралендәге 159 номерлы карары
Программаның дәүләт заказчысы	Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалыгы министрлыгы
Программаны төп эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл жирлеге башкарма комитеты
Программаның максатлары һәм бурычлары	Программаның максаты Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл жирлеге юллары буйлап хәрәкәт итүнең куркынычсыз шартларына аларның законлы хокукларына гарантияләрен арттыру, юл-транспорт һәлакәтләрен киметү, гражданның гомерен, сәламәтлеген һәм аларның мөлкәтен саклауны тәмин итү, аларның законлы хокуклары гарантияләрен арттыру. Максатка ирешү шарты булып түбәндәге бурычларны хәл итү тора: Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл жирлеге хәрәкәтенен юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәмин итү белән идарә итүнең дәүләт системасын камилләштерү; транспорт чараларын йөртүчеләрне эзерләү, яңадан эзерләү сыйфатын арттыру; - юл хәрәкәтендә катнашучыларның хәвефле үз-үзләрен тотышын кисәтү һәм транспорт чаралары йөртүчеләрнең ышанычлылыгын арттыру; - Юл хәрәкәте иминлеген, контроль-күзәтчелек эшчәнлеген пропагандалауның нәтижәлелеген арттыру; - транспорт чараларының һәм аларны гамәлгә ашыру механизмнарының конструктив һәм эксплуатация иминлегенә кагылышлы таләпләрне камилләштерү; - юл хәрәкәтен оештыруның нәтижәле схемаларын, ысулларын һәм чараларын эшләү һәм куллану; - авыл жирлеге юлларында куркыныч участоклар барлыкка килүне бетерү һәм профилактикалау; - урамнарда һәм юлларда йөрү куркынычсызлыгы кагыйдәләренә балаларны гына түгел, өлкән яшьтәге затларны да (пензионерларны да кертеп) өйрәтү системасын камилләштерү - юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме күрсәтү һәм авария-коткару эшләренен нәтижәлелеген арттыру.
Программаны гамәлгә	2025-2027 ел

ашыру сроклары	
Гамәлгә ашыруның көтелә торган ахыргы нәтижеләре	Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә авария очракларының индикатив күрсәткечләренен кимүе көтелә: юл - транспорт һәлакәтләре нәтижәләренен авырлыгы. Юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозуның ачыкланган фактлары дәрәжәсен республиканың уртача күрсәткечләреннән югарырак күтәргә, шул ук вакытта ЮХИДИ бүлекчәсе эшчәнлеген тизлекне арттыру, узышу, юл чатларын бозу кебек хокук бозуларны ачыклауга юнәлдергә, бу юл -транспорт һәлакәтләрен киметүгә сизелерлек йогынты ясагач. Жирлек территориясендә һәм Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районы юлларында автомобиль транспорты өлкәсендәге һәлакәтләр дәрәжәсенен кимүе.
Программаның төп чаралары	Муниципаль дәрәжәдә юл хәрәкәте иминлеген идарәсе структураларын камилләштерү, Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген буенча дәүләт системасының хокукий һәм мәгълүмат базасын камилләштерү. Юл хәрәкәте иминлеген проблемалары буенча максатчан мәгълүмат-пропаганда компанияләре үткөрү, массакүләм мәгълүмат чараларында юл хәрәкәте иминлеген мәсьәләләрен даими яктырту. Балалар һәм яшүсмерләрен транспорт културасын тәрбияләү һәм куркынычсыз тәртипкә өйрәтүнең яңа формаларын һәм методларын эшләү һәм гамәлгә кертү, автотранспорт профилендәге спорт клублары челтәрен, вело һәм автошәһәрләр булдыру. Машина йөртүчеләрне эзерләү системасын камилләштерү, автотранспорт чаралары йөртүчеләрне эзерләүнең һәм аларның һөнәри осталыгын арттыруның алдынгы технологияләре үзәген булдыру. Контроль-күзәтчелек органнарының үзара хезмәттәшлеген системасын камилләштерү, хәрәкәтнең тизйөрешле режимын тикшереп торы өчен техник чаралар һәм жиһазлар кертү, техник карау чараларын гамәлгә кертү.

Ярдәмчә программаларның һәм төп чараларның үтәлешен оештыру өчен җаваплы затлар	Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл җирлеген башкарма комитеты
Программаны финанслау күләмнәре	Программаны финанслауның гомуми күләме 450 мең сум тәшкил итә.

1.КЕРЕШ

«2018-2024 елларга Россия Федерациясендә юл хәрәкәте иминлеген стратегиясен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2018 елның 8 гыйнварындагы 1-р номерлы күрсәтмәсе, «Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү чаралары турында» 2014 елның 06 декабрендәге ПУ-1115 номерлы Указы,"Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген арттыру, юл-транспорт һәлакәтләрен кыскарту һәм алардан килгән зыяннарны киметү

чараларын гамәлгә ашыру турында" Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2023 елның 18 февралендәге 159 номерлы карары

Әлеге Программа юл-транспорт һәлакәтләренәң авырлыгын киметү, гражданнарның гомерен, сәламәтлеген һәм аларның мөлкәтен саклауны тәмин итү, Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл җирлегенә юллары буйлап хәрәкәт итүнең куркынычсыз шартларына аларның законлы хокукларының гарантияләрен арттыру максатларында эшләнә.

Әлеге Программа түбәндәге бурычларны хәл итүгә юнәлдерелгән:

- Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл җирлегендә юл хәрәкәте иминлегенә дөүләт идарәсенәң нәтиҗәләгән арттыру;
- юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тотышын кискәтү һәм транспорт чаралары йөртүчеләренәң һөнәри ышанычлылыгын арттыру;
- юл хәрәкәтен оештыруның нәтиҗәле схемаларын, ысулларын һәм чараларын эшләү һәм куллану;
- жирле юлларда куркыныч участкаларның килеп чыгуын бетерү һәм булдырмау;
- авария-коткару эшләренәң нәтиҗәләгән күтәрү һәм юл -транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме күрсәтү.

1.Юл-транспорт һәлакәтләре кылуның төп сәбәпләре түбәндәгеләр:

- юл хәрәкәтендә катнашучылар юл хәрәкәте кагыйдәләрен һәм һава-метереологик шартларны үтәмәү.
- йөртүчеләренә эзерләү процессы белән төгәл, бердәм идарә итү булмау аларны эзерләү дәрәҗәсенә һәм сыйфатына карата оптималь таләпләренә тәмин итмәү;
- машина йөртүчеләренә эзерләү сыйфатына һәм юл хәрәкәтендә башка катнашучылар юлларында үз-үзгәңәң тоту культурасына карата таләпләренә күтәрү укуы һәм тәрбияләү структурасында, рәвешләрендә һәм ысулларында адекват үзгәрешләр белән, мәгариф учреждениеләренәң төп массасы педагогик кадрлар составын яхшырту белән бергә алып барылмый;
- юлларда үз-үзгәңәң тоту культурасы дәрәҗәсенәң юл хәрәкәте шартларына туры килмәвә;
- машина йөртүчеләренәң хезмәт һәм ял итү режимнарының үтәләшен тикшереп торуны камилләштерү;
- юлларның канәгатьләнерлек булмаган сыйфаты.

Жәмәгәтьчелек фикерен сораштыру нәтиҗәләре күрсәткәнчә, һәлакәт хәленә төп йогынты хокукий нигилизм күрсәтә, куркынычсызлык таләпләрен игътибарсыз калдыра. Сораштырылган шәхси транспорт йөртүчеләренәң 30% ка якыны үз гамәлләрен юл хәрәкәтендә катнашучыларның мәнфәгәтләренә туры китерми, 40% ы юл хәрәкәте кагыйдәләрен гадәт буенча боза, чөнки юлда беркайчан да тәртип сакламаганнар, 35% ы юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозарга аларны юл хәле (юлның начар торышы, хәрәкәтне оештыруда житешсезлекләр, транспорт агымының тыгызлыгы һәм интенсивлыгы) мәҗбүр иткән дип саный.13% чамасы юл ситуациясе үсешен алдан күрү һәм 5% машина йөртүченәң игътибарын читкә юнәлтү, дип раслай. Сораштырылган машина йөртүчеләренәң 28% ы кайчан да булса исерек хәлдә транспорт белән идарә иткән, аларның 25% ы, транспорт чарасы руле артына утырганда, алар күрелмәячәк һәм жәзаланмаячак, дип

өметлэнгән, 20% алкоголь юл йөртү сыйфатына һәм юл ситуациясен бәяләүгә йогынты ясамаячак, дип санаганнар.

Моннан тыш, жәмәгатьчелек фикерен сораштыру бүгенге көндә машина йөртүчеләр һәм жәяүлеләр арасында үзара мөнәсәбәтләр бик киеренке төзелә, дип күрсәтә. Әлеге төркемнәрнең, юл хәрәкәтендә катнашучыларның үзара каршылыгы, кагыйдә буларак, юлларда хәвефле шартлар тудыруга ярдәм итә һәм, әлеге төркемнәр арасындагы юл-транспорт һәлакәтләренен шактый өлешендә, үлемгә китерә.

Жәяүлеләрнең имгәнүенә китерә торган юл хәрәкәте кагыйдәләренен төп бозылуы - юл йөрү өлешенен ачыкланмаган урыннарда күчүе, жәяүлеләрнең юлда йөрү өлешендәге исерек хәлдә булуы. Иң зур куркынычны жәяүлеләр кичүләре булмаган урыннарда юлның машиналар йөрү өлеше аша чыгу куркыныч тудыра. Юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозуның объектив сәбәпләре түбәндәгеләр:

- жәяүле кичүләр саны житәрлек булмау;
- төзекләндерелгән тукталыш мәйданчыклары;
- “Автобус тукталышы урыны” юл билгеләре жәмәгать транспорты тукталышы урыннарында булмау ;
- «Төп юл», «Юл бирегез» юл билгеләренен киселеш зонасында булмавы.

Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү проблемасы халыкның иң киң катламнарының, жәмәгатьчелек фикерен исәпкә алмыйча хәл ителә алмый. Социаль-психологик ижтимагый берләшмәләр нигезендә халыкның киң массаларының үз-үзен тотышы һәм ижтимагый аңын формалаштыру тәжрибәсе кешеләрнең үз-үзләрен тотышы характерында массакүләм үзгәрешләргә исәп тотарга мөмкинлек бирә. Социаль-психологик ижтимагый берләшмәләр нигезендә халыкның киң массаларының үз-үзен тотышы һәм ижтимагый аңын формалаштыру тәжрибәсе кешеләрнең үз-үзләрен тотышы характерында массакүләм үзгәрешләргә исәп тотарга мөмкинлек бирә.

Халык белән пропаганда-аңлату эшләре даими алып барылырга, балалар яшеннән башлап, юл хәрәкәтендә булган вакыйгаларның тискәре нәтижәләре белән бәйле потенциал куркынычны аңлауга, юл хәрәкәте иминлегә өлкәсендәге нормаларны, кагыйдәләрне һәм стандартларны бозучыларга карата тискәре мөнәсәбәтне формалаштыруга юнәлтелгән булырга тиеш. Шуннан чыгып, юл хәрәкәтендә кешеләрнең хокукый тәртибен формалаштыру юнәлешләрен билгеләгәндә, халыкның төрле социаль һәм яшъ категорияләренә юнәлтелгән дифференциациялэнгән пропаганда үткәрелергә тиеш.

Бөтен халыкның актив ярдәме белән авария хәлендәге һәм материал югалтуларны киметү чаралар комплексының, законнар чыгару, икътисадый, техник һәм тәрбияви характердагы дәүләт һәм ижтимагый оешмалар гамәлгә ашырганда гына мөмкин.

Юлларда халыкның үз-үзен тотышы культурасын арттыруга юнәлтелгән юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү проектын гамәлгә ашыру Шилбәк авыл жирлегендә аварияләр дәрәжәсен киметергә мөмкинлек бирәчәк, бу юл-транспорт һәлакәтләреннән килгән зыянны каплауга матди чыгымнар кимүгә китерәчәк.

2. ПРОГРАММАНЫҢ МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

Программаның максаты - гражданның сәламәтлеген һәм аларның мөлкәтен саклауны тәмин итү, Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл җирлегенә юллары буйлап хәрәкәт итүнең куркынычсыз шартларына аларның законлы хокукларын гарантияләү. Максатка ирешү шарты булып түбәндәге бурычларны хәл итү тора:

- җирлектә юл хәрәкәте иминлегенә дәүләт идарәсенең нәтижеләлеген күтәрү;
- юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тотышын кискәтү һәм транспорт чаралары йөртүчеләренң һөнәри ышанычлылыгын арттыру;
- юл хәрәкәтен оештыруның нәтижелә схемаларын, ысулларын һәм чараларын эшләү һәм куллану;
- җирле юлларда куркыныч участкаларның килеп чыгуын бетерү һәм булдырмау;
- авария-коткару эшләренң нәтижеләлеген күтәрү һәм юл -транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме күрсәтү.

3. ПРОГРАММАНЫҢ ТӨП ЧАРАЛАРЫ ПРОГРАММА ЧАРАЛАРЫ СИСТЕМАСЫ (БҮЛЕКЛӘР)

Программаның максаты 5 максатчан проект тәкъдим иткән программа чаралары комплексын гамәлгә ашыру нигезендә ирешү күздә тотыла:

1 нче проект. Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү белән идарә итүнең дәүләт системасын камилләштерү.

Проектның төп максаты Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл җирлегендә юл хәрәкәте иминлегенә дәүләт идарәсенең нәтижеләлеген арттыру.

Чаралар планында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү белән идарә итү системасын алга таба да камилләштерү каралган. Әлеге бурыч хәзерге вакытта аеруча актуаль булып кала бирә. Әлеге проект кысаларында җирлек дәрәжәсендә идарә итү структураларын камилләштерү, юл хәрәкәте иминлегенә идарәсенең дәүләт системасын хокукий һәм мәгълүмати тәмин итү буенча чаралар комплексы (түбәнрәк китерелгән) гамәлгә ашыру күздә тотыла.

Юл хәрәкәте иминлегенә өлкәсендә әлеге таләпләрне гамәлгә ашыру тәртибен һәм аларны бозган өчен җаваплылыкны билгели торган юл хәрәкәте иминлеген оештыруга һәм тәмин итүгә карата таләпләр билгели торган норматив базаны камилләштерү эшен башкару планлаштырыла. Автомобиль транспортында пассажирлар йөртү куркынычсызлыгын арттыруга юнәлдерелгән чаралар комплексы гамәлгә ашырылачак.

Үткәрелгән юл-транспорт һәлакәтләренң зыяннарының авырлыгын киметү өчен проектта авария-коткару эшләренң оперативлыгын һәм нәтижеләлеген арттыру чараларын гамәлгә ашыру каралган.

Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, авария хәлен булдырмау, автотранспорт предприятиеләре тарафыннан өстәмә рәвештә түбәндәге чаралар эшләнә:

1. Уңайсыз климат шартлары чорында линиядә машина йөртүчеләр эшен катгый контрольдә тоту, яшь йөртүчеләренң мөстәкыйль эшләвен контрольдә тоту, аларны йөртү күнекмәләрен тикшерүне тәмин итү оештырылды.
2. Юл хәрәкәте кагыйдәләренң машина йөртү составы һәм йөртү күнекмәләренң белемнәренә өстәмә тикшерүләр ясала.

3. Эш стажы өч айдан да ким булган машина йөртүчелэрне ял көннөрендө, төнлө һәм эштән тыш эшлэргә жәлеп итү тыела.
4. Хәрәкәтле составны техника хезмәт күрсәтү һәм ремонтлау сыйфатын тикшереп тору тээмин ителде.
5. Куркыныч участокларда хәрәкәт режимнарын үтәүне контрольдә тоту көчәйтелде.
6. Хәрәкәт иминлеген тээмин итү мәсьәләләре буенча инструктив-методик киңәшмәләр, машина йөртүчеләр белән лекцияләр үткәрелә.
7. Барлык юл-транспорт һәлакәтләрен тикшерәләр.

Һәр предприятиедә хәрәкәтчән составны ремонтлау өчен җаваплы структуралар бар, линиягә чыгарганда һәм предприятиегә кайтканда аның техник торышы, хәрәкәтчән составны экипировкалау, йөртүчеләр составын медицина тарафыннан янадан тикшерү, рейс алды һәм аннан соңгы контроль медосвидетельствование, машина йөртүчеләрнең хезмәт һәм ял режимын үтәү өчен. Сезонлы инструктажлар кышкы һәм жәйге эш шартларына күчкәндә үткәрелә. Йөртүчеләр составына юл-транспорт һәлакәтләренә барлык очраклары һәм сәбәпләре җиткерелә.

2 нче проект. Юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт саясәтен камилләштерү.

Максатчан мәгълүмати-пропаганда кампанияләре ярдәмендә юл хәрәкәте иминлегенә проблемалары буенча җәмәгатьчелек фикерен формалаштыру, халыкка укуының нәтиҗәле ысулларын кертү эшен давам итү, шул исәптән юлларда хәвефсез тәртип кагыйдәләрен өйрәтү буенча балалар һәм яшүсмерләр белән эшнә көчәйтү планлаштырыла. Машина йөртүчеләрнең һөнәри ышанычлылыгын арттыру чаралары каралган. Төп чаралар - машина йөртүчеләрне әзерләү системасын камилләштерү, юл хәрәкәте кагыйдәләрен даими боза торган машина йөртүчеләр белән профилактик эш алып бару, машина йөртүчеләрне психофизиологик диагностикалау нигезләрен булдыру.

Проектның төп максаты-юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркынычсызлык тәртибен кискәтү һәм транспорт чараларын йөртүчеләрнең һөнәри ышанычлылыгын арттыру.

Проект кысаларында массакүләм мәгълүмат чараларыннан файдаланып, юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркынычсызлыгын булдыруга, юл хәрәкәтенә хокукый мәсьәләләренә һәм беренчел ярдәм күрсәтү ысулларына, юл хәрәкәте иминлеген оештыру һәм тээмин итү мәсьәләләре буенча реклама һәм мәгълүмати-пропаганда характерындагы массакүләм мәгълүмат чараларында даими макаләләр циклына, юл хәрәкәте иминлеген тээмин итү мәсьәләләре буенча белгечләр чыгышларына һәм юл хәрәкәте иминлеген тээмин итү буенча күрелә торган чараларга юнәлдерелгән чаралар комплексын гамәлгә ашыру күздә тотыла.

Җәмәгатьчелек фикерен формалаштыру һәм юл хәрәкәте кагыйдәләрен үтәү буенча махсус пропаганда кампанияләрен массакүләм мәгълүмат чараларын кулланып оештыру һәм үткөрү күздә тотыла. Бу кампанияләр контроль-күзәтчелек органнары эшчәнлегенә белән яраштырылырга һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тотышын максатчан контрольдә тотуны гамәлгә ашырырга тиеш.

Өлеге чараларны тормышка ашыру халыкның игътибарын юл хәрәкәте иминлеге проблемасына жәлеп итүне, үткәрелә торган чараларга ижтимагый ярдәм күрсәтүне һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркынычсыз үз-үзләрен тотышы стандартларын формалаштыруны тәмин итәргә тиеш.

Юл хәрәкәтендә аеруча якланмаган катнашучылар: балалар, яшүсмерләр, шулай ук пенсионерларга аерым игътибар бирелә. Балалар һәм яшүсмерләргә транспорт культурасын өйрәтү һәм тәрбияләүнең яңа, нәтижелерәк формаларын һәм ысулларын эшләү һәм гамәлгә кертү каралган, алар юлларда һәм урамнарда үз - үзенчә куркынычсыз тоту күнекмәләрен һәм белемнәрен актив, ижади яктан үзләштерүне тәмин итә: юл хәрәкәте куркынычсызлыгы буенча иң яхшы рәсем һәм плакатка бәйге үткәрү, автотранспорт профилендәге спорт клублары, вело-һәм автошәһәрчәкләр чөлтәрен булдыру.

Иң мөһим юнәлешләрнең берсе-Юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозуга юл куйган машина йөртүчеләр белән профилактик эш алып бару.

Аек хәлдә булган юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмау өчен, машина йөртүчеләргә рейс алдыннан тикшерү уздырырга кирәк. Көтелә торган нәтижә - аек булмаган килеш кылына торган юл-транспорт һәлакәтләренең кимүе.

Юл-транспорт һәлакәтендә беренче булып ЮХИДИ бүлгә хезмәткәрләре һәм автотранспорт йөртүчеләре була. Зыян күрүчеләргә беренче медицина ярдәме күрсәтү өчен ЮХИДИ бүлгә хезмәткәрләре, шулай ук машина йөртүчеләр беренче ярдәм күрсәтүнең билгеле бер күнекмәләренә ия булырга тиеш.2 Укулар Лаеш үзәк район хастаханәсендә беренче медицина ярдәме күрсәтү буенча хезмәт күрсәтә, укыту программасы 16 сәгатькә исәпләнгән.

Проектта югарыда әйтелгәннәрне исәпкә алып, юлларда һәм урамнарда транспорт культурасын укыту һәм тәрбияләүнең яңа, нәтижелерәк формаларын һәм ысулларын кертү каралган: юл хәрәкәте иминлеге буенча иң яхшы рәсемгә һәм плакатка конкурс үткәрү.

3 нче проект. Юл хәрәкәтен оештыру һәм шартларын камилләштерү

Өлеге проектның төп максаты - юл хәрәкәтен оештыруның нәтижелерәк схемаларын, ысулларын һәм чараларын эшләү һәм куллану, Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл жирлегендә юл хәрәкәте шартларын камилләштерү юлы белән юл-транспорт һәлакәтләре килеп чыгу куркынычын киметү. Куелган максатка ирешү чарасы булып юлларның куркыныч участокларын бетерү һәм хәрәкәтнең куркыныч шартлары барлыкка килүне профилактикалау чаралары комплексын гамәлгә ашыру тора.

Азнакай шәһәренең гамәлдәге автомобиль юллары чөлтәре нигездә формалашкан. Әмма күп кенә параметрлар буенча ул автомобиль хәрәкәтенең барлык үсә баручы таләпләренә туры килми, шуңа күрә транспорт чыгымнарын һәрьяклап кыскарту бурычы белән беррәттән, районда автомобиль юллары чөлтәрен камилләштерү эше дәвам иттерелергә тиеш, ул транспорт хезмәтләре кулланучыларына теләсә нинди хужалык элементләрен тормышка ашырганда уңайлылыкның һәм рентабельлекнең гарантияле дәрәжәсен тәмин итәчәк.

Анализ мәгълүматлары дәлилли, гомуми файдаланудагы жирле әһәмияттәге автомобиль юллары (ипотека эчендәге) өслекнең күчеш тибына ия.

Өлеге юллар төзелеш нормаларының заманча таләпләренә һәм автомобиль транспорты хәрәкәтенә ныклы күрсәткечләренә һәм иминлегенә туры килми.

Шулай итеп, жирлекләрдә күчеш тибындагы юллар шактый күп. Барлык торақ пунктлар һәм авыл хужалыгы предприятиеләре каты өслекле юллар белән тәмин ителмәгән. Шуңа күрә программа чаралары юл шартларын гомуми яхшыртуга һәм юл-транспорт һәләкәтләрен концентрацияләү участокларын бетерүгә ярдәм итә.

Гамәлдәге юлларның гомуми яхшыруы аларга шундый форма бирү һәм юл хәрәкәте кагыйдәләре таләпләренә туры килә торган хәрәкәтне жайга салуны тәмин итүгә юнәлтелгән.

Машина йөртүчеләрнең арыганлыгы аркасында юл-транспорт һәләкәтләренә, шул исәптән аеруча авыр нәтижәле, мөһим факторларның берсе булып тора, шуңа күрә машина йөртүчеләрнең хезмәт һәм ял режимын үтәүне контрольдә тотуны камилләштерүне таләп итә. Нәтижәле контрольне гамәлгә ашыру транспорт чараларын хәрәкәт параметрларын теркәү жайланмалары белән техник жиһазландырганда мөмкин булачак.

4 нче проект. Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә контроль-күзәтчелек эшчәнлеген камилләштерү

Юл-транспорт һәләкәтләрен кискәтү буенча иң нәтижәле чараларның берсе контроль-күзәтчелек эшчәнлеген активлаштыру. Контроль-күзәтчелек эшчәнлеген түбәндәгеләрне үз эченә ала: юл хәрәкәтендә катнашучыларның эшчәнлеген контрольдә тоту (юл хәрәкәте кагыйдәләре таләпләрен үтәү); тимер юл аша чыгу урыннарын һәм юлларны, ясалма корылмаларны һәм линиягә чыга торган транспортның төзеклеген тикшереп тору.

Төп максат-хокукий, оештыру, мәгълүмати һәм техник тәмин итүне камилләштерү юлы белән контроль-күзәтчелек эшчәнлегенә нәтижәлелеген арттыру исәбенә авариялелекне киметү.

Өлеге максатны тормышка ашыру өчен түбәндәге бурычларны хәл итү күздә тотыла:

Юл хәрәкәте иминлеген өлкәсендә ведомство компетенциясенә ия булган контроль-күзәтчелек органнарының нәтижәле хезмәттәшлек итү системасын булдыру.

Программаның беренче этабы чаралары ЮТҺен концентрацияләү участокларын юкка чыгаруга һәм юл шартларын яхшыртуга юнәлдерелгән, шулай ук ЮТҺе концентрациясе участокларында һәм башка потенциал куркыныч участокларда юл эшләрен башкарганда алга таба үсеш алган автомобиль юлларында имин транспорт чышелешләре урнаштыру каралган. Юл-транспорт һәләкәтләрен ачыклау һәм зыян күрүчеләргә беренче ярдәм күрсәтү мәгълүмати системасын алга таба үстерү, шулай ук догпиталь этапта медицина ярдәме күрсәтү системасын үстерү күздә тотыла.

- Юл хәрәкәтен оештыру, укыту һәм машина йөртүчеләрнең транспорт чаралары белән идарә итү, пассажирлар һәм йөкләр ташуда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, объектларны, транспорт һәм юл хужалыгы продукциясен мәжбүри сертификацияләү өлкәләрендә гамәлдәге закон, башка норматив хокукий актларга үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту, кагыйдәләр, стандартлар, техника нормалары һәм

башка норматив документлар эшләү; юл хәрәкәте иминлеген тәмин итүгә бәйле эшчәнлекне лицензияләү;

- Юл хәрәкәте кагыйдәләрен, приборларны һәм машина йөртүчеләрне эзерләү һәм аларның торышын диагностикалау чараларын, транспорт чараларын эзерләү һәм эксплуатацияләү, юллар төзү һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен бозуларны теркәүнең оператив-техник чараларын эшләү һәм гамәлгә кертү.

Юлларның һәм юл корымаларының сакланышын тәмин итү өчен куркыныч, эре габаритлы һәм авыр йөкле йөкләрне ташуны контрольдә тоту буенча нәтижәле чаралар системасын эшләргә һәм юл челтәрен үлчәү контроле пунктлары белән тәмин итәргә кирәк.

Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өчен хәрәкәтнең тиз йөрешле режимнарына, машина йөртүчеләргә һәм пассажирларга куркынычсызлык каешларын һәм мотошлемнарны куллануга контрольне көчәйтү, исерек яисә наркотик кулланган хәлдә йөртүчеләрне ачыклау өстенлекле бурыч булып тора.

Гомумән алганда, юл хәрәкәтенә контроль-күзәтчелек органнары эшен камилләштерү үз эченә түбәндәгеләрне ала:

хәрәкәт иминлегенә өлкәсендә контроль һәм күзәтчелек системасын камилләштерү буенча норматив-хокукий һәм оештыру документларын һәм раслау; ЮХИДИ бердәм мәгълүмат-эзләү системасын кертү.

-автотранспорт чаралары хәрәкәтен мониторинглау һәм анализлау системасын оештыру, йөкләнеш участокларын, концентрация урыннарын ачыклау;

- кышкы чорда юлларны имин карап тотуны, тикшереп торуны һәм техник тәмин итүне камилләштерү;

-дәүләт техник карау станцияләре контролерларын эзерләү һәм яңадан эзерләү программасын эшләү һәм гамәлгә ашыру;

-социаль мәсьәләләрне хәл итү (ЮХИДИ хезмәткәрләре өчен торак төзү һәм сатып алу, ЮХИДИ ветераннарына матди ярдәм күрсәтү һ.б.)

Аны башкаручы хезмәткәрләрнең контроль - күзәтчелек эшчәнлегенә нәтижәлелеге аларның техник жиһазланышына бәйле.

5 нче проект. Фәнни-тикшеренү һәм тәжрибә-конструкторлык эшләре

Программа чараларын гамәлгә ашыруның югары нәтижәлелегенә ирешү һәм юл-транспорт һәлакәтләрен кисәтү эшенең сыйфатын яхшырту өчен юл хәрәкәте иминлегенә системасының бөтен эшчәнлегенә юл хәрәкәтен оештыру һәм юл-транспорт һәлакәтләрен кисәтү эшләрен камилләштерү юллары турында иң заманча белемнәргә, юл челтәре формалашу белән транспорт хәрәкәте иминлегенә һәм башка белем өлкәләре арасында үзара бәйләнешкә керергә тиеш.

Юл хәрәкәте иминлегенә буенча фәнни тикшеренүләр гамәли тикшеренүләр булып тора. Алар юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмау яки аларның санын киметүдә нәтижәләрнең файдалы булуы белән аклана. Әгәр юл-транспорт һәлакәтләре барлык мөһим социаль-иқтисадый проблема дип танылмаса, фәнни тикшеренүләрне аклау кыенрак булып иде.

Фәнни тикшеренүләрнең беренче чираттагы максаты юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмауда түгел, ә белем алуда тора. Әмма бу белемнәр юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмау өчен кыйммәтле булырга мөмкин. Ничек кенә булмасын, бер нәрсәне ышаныч белән билгеләп үтәргә мөмкин: фәнни

тикшеренүүлэрнең сыйфаты никадэр югары булса, аның карарлар кабул итүгә йогынты ясавы ихтималы да шулкадэр зуррак.

Бу өлкәдә фәнни-тикшеренү эшләрнең нигезе, мәсәлән:

- аеруча авыр нәтижәләр белән юл-транспорт һәлакәтләре сәбәпләрен комплекслы тикшерү;
 - юл-транспорт һәлакәтләренең торышын һәм проблемаларын мониторинглау;
 - жәмәгать фикерен мониторинглау;
 - юл-транспорт һәлакәтләре күрсәткечләрен дәүләт исәбе системасын камилләштерү буенча методик тәкъдимнәр эшләү;
 - юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозучы йөртүчеләрне яңадан әзерләү буенча уку-програма документларын эшләү;
 - автотранспорт чараларын йөртүчеләрне әзерләүне гамәлгә ашыручы уку-тучыларның квалификациясен күтәрү буенча уку-планнары һәм программалары эшләү;
 - автотранспорт чараларын йөртүчеләрне әзерләүнең инновацион технологияләрен эшләү.
- Хәзерге вакытта психологик аспектларны исәпкә алмыйча, жәмгыять эшчәнлегенең бер генә өлкәсендә дә күпмедер әһәмиятле нәтижәләргә ирешү мөмкин түгел.

Уңышы күп очракта кешегә, аның күнекмәләренә, үзлекләренә һәм психикасының торышына бәйле булган юл хәрәкәте өлкәсендә дә искәrmә булып тормый. Барлык юл-транспорт һәлакәтләренең 3/4 е транспорт чараларын йөртүчеләр гаебе белән килеп чыга, аларның табигый һәм хезмәт эшчәнлегенә барышында психофизиологик сыйфатларының кимчелекләре, агымдагы психик яки физик хәлнең бозылуы аркасында килеп чыккан хаталары, психик эшчәнлек процессында өзеклекләр (нәрсәдер сизмәгән, дәрәс аңламаган, тиешенчә үтәмәгән һ.б.) аркасында килеп чыга.

Транспортта аварияне киметүгә юнәлдерелгән иң нәтижәле чараларның берсе - йөртүче һөнәрләренә кандидатларны, шулай ук машина йөртүчеләрне аларның эш үзенчәлекләрен билгеләгәндә (такси, автобуслар, йөк транспорты, куркыныч яки аеруча кыйммәтле йөкләр ташу, ерак ташулар һ.б. ташу) психофизиологик сайлап алу. Галимнәр тарафыннан сыйфат йөртүче өчен профессиональ яктан мөһим, алар шөгыйльләни, берни белән дә компенсацияләни һәм житешсезлекләре машина йөртүче булу мөмкинлегенә шик астына куела. Алдынгы автомобиль илләренә транспорт психологлары бәяләве буенча, психофизиологик сайлап алу кертү юл-транспорт һәлакәтләре санын 20%ка киметергә мөмкин.

Шунысын билгеләп үтәргә кирәк, гамәлдәге кадрлар агентлыклары инде хәзер үк персонал сайлау буенча хезмәт тәкъдим итә, шул исәптән машина йөртүчеләрне дә. Шулай ук вакытта психологик портрет төзү белән чикләнәләр, машина йөртүчеләр өчен бу житәрлек түгел, чөнки безне, барыннан да элек, командада нинди булмаячак, ә ул еш кына юл-транспорт һәлакәтләренә ничек элгәчәк, дип кызыксына.

Эшкә урнашканда психодиагностика кертү шулай ук машина йөртүчеләрнең жаваплылыгын һәм дисциплиналыгын арттыручы, кадрларның агымын киметүче уңай фактор булып тора, бу юл-транспорт һәлакәтләрендә чагылыш тапмый кала алмый.

5. Программаны финанслау

Программаны финанслауның гомуми күләме **450 мең сум** тәшкил итә. Муниципаль бюджетлардан финанслар белән тәмин итүче - авыл жирлегә башлыгы, район башлыгы.

Бюджетлар тиешле финанс елына төзелгәндә финанслауның күрсәтелгән күләмнәре төгәлләштерелергә тиеш.

Моннан тыш, мөмкинлекләр булган саен район бюджеты акчалары, максатчан һәм ирекле иганәләр жәлеп ителәчәк.

4. ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ МЕХАНИЗМЫ

Өлеге Программа «2018-2025 елларда юл хәрәкәте иминлеген арттыру» федераль максатчан программасының, Россия Федерациясә Хөкүмәтенә «2018-2024 елларга Россия Федерациясендә юл хәрәкәте иминлегә стратегиясен раслау турында» 2018 елның 08 гыйнварындагы 1-р номерлы күрсәтмәсә, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү чаралары турында» 2014 елның 06 декабрендәге ПУ-1115 номерлы Указы, «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте куркынычсызлыгын арттыру, юл-транспорт һәлакәтләрен киметү һәм аларның нәтижәләрен киметү чараларын гамәлгә ашыру турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2023 елның 18 февралендәге 159 номерлы карарының алга таба үсешә булып тора, һәм Россия Федерациясә Граждан кодексында, 2013 елның 05 апрелендәге Федераль законда билгеләнгән нормалар нигезендә гамәлгә ашырыла. «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрен сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турында» 44-ФЗ номерлы (2023 елның 14 ноябрәң үзгәрешләр белән), һәм Россия Федерациясенә һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукий актлары белән.

6. ТРАНСПОРТ ЧАРАЛАРЫ ХУЖАЛАРЫНЫҢ ГРАЖДАН ЖАВАПЛИЛЫГЫН ИМИНЛӘШТЕРҮ

Транспорт чараларын башка затлар файдаланганда аларның гомеренә, сәламәтлегенә һәм мөлкәтенә китерелгән зыянны каплауга зыян күрүчеләрнең хокукларын яклау максатларында, күрсәтелгән федераль закон белән транспорт чаралары хужаларының граждан җавапчилигын мәҗбүри иминләштерүнең хокукий, икътисадый һәм оештыру нигезләре (алга таба - мәҗбүри иминиятләштерү) билгеләнә.

Мәҗбүри иминиятнең төп принциплары түбәндәгеләр:

- зыян күрүчеләрнең гомеренә, сәламәтлегенә яисә мөлкәтенә китерелгән зыянны күрсәтелгән федераль законда билгеләнгән чикләрдә каплау гарантиясе;
- транспорт чаралары хужаларының граждан җавапчилигын иминиятләштерүнең гомумилеге һәм мәҗбүрилеге;
- Россия Федерациясә территориясендә хужалары күрсәтелгән федераль закон белән билгеләнгән гражданлык җавапчилигын иминләштерү бурычын үтәмәгән

транспорт чараларын куллануга юл хэрэкэте иминлеген арттыруда транспорт чаралары хужаларының икътисадый кызыксынуу.

Транспорт чаралары хужалары күрсәтелгән федераль законда билгеләнгән шартларда һәм тәртиптә, һәм аның нигезендә үз исәбенә иминләштерүчеләр сыйфатында транспорт чараларын файдаланганда башка затларның гомеренә, сәламәтлегенә һәм мөлкәтенә зыян китерү нәтижәсендә барлыкка килергә мөмкин булган гражданлык җаваплылыгы куркынычын иминләштерергә тиеш.

Мәжбүри иминият шартнамәсе төзелә торган шартлар мәжбүри иминият шартнамәсенә Россия Федерациясә Хөкүмәте чыгара торган мәжбүри иминият кагыйдәләрендәге типлаштырылган шартларына туры килергә тиеш.

Мәжбүри иминият объекты булып транспорт чарасы хужасының Россия Федерациясә территориясендә транспорт чарасын кулланганда зыян күрүчеләрнең гомеренә, сәламәтлегенә яисә мөлкәтенә зыян китерү нәтижәсендә барлыкка килә торган йөкләмәләре буенча гражданлык җаваплылыгы куркынычы белән бәйлә мөлкәти мәнфәгатьләр тора.

Мәжбүри иминләштерү транспорт чаралары хужалары тарафыннан мәжбүри иминләштерү шартнамәләре төзү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Мәжбүри иминият шартнамәләрендә хужаларының граждан җаваплылыгы иминләштерелгән транспорт чаралары күрсәтелә.

Мәжбүри иминият шартнамәсе буенча транспорт чарасы хужасының, шулай ук транспорт чарасын законлы нигездә файдаланучы башка төр иминиятләштерүченә үзен гражданлык җаваплылыгы куркынычы иминиятләштерелгән булып тора.

Мәжбүри иминият шартнамәсе төзегәндә, иминиятләштерүче иминиятләштерүчегә иминиятләштерү полисын һәм дәүләт үрнәгендәге махсус билгене тапшыра. Мәжбүри иминиятне гамәлгә ашыруны таныкый торган документ - иминият полисы.

Зыян күрүчеләрнең таләпләре буенча компенсация түләүләре гамәлгә кую документлары нигезендә эш итүче һәм Федераль закон нигезендә гамәлдә булган иминиятчеләрнең һөнәри берләшмәсе тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2002г. № 40-ФЗ (28.12.2022) "Транспорт чаралары хужаларының граждан җаваплылыгын мәжбүри иминләштерү турында" (үзгәрешләр белән һәм өстәмә), үз көченә кергәч 15.07.2023).

Зыян күрүчеләр һәм һөнәри берләшмәләр арасындагы мөнәсәбәтләргә аналогия буенча компенсация түләүләре уңаеннан Россия Федерациясә законнарында мәжбүри иминләштерү шартнамәсе буенча отышлы компания белән иминиятләштерүче арасындагы мөнәсәбәтләр өчен билгеләнгән кагыйдәләр кулланыла. Тиешле нигезләмәләр, чөнки федераль законда башкасы каралмаган һәм мондый мөнәсәбәтләрнең асылынан агып чыкмый, дигән пост кулланыла. Шул ук вакытта күрсәтелгән компенсация түләүләре иминләштерүче ясаган суммага һәм (яисә) зыян китергән өчен җаваплы затка китерелгән зыянны өлешчә каплау суммасына киметелә.

Транспорт чаралары хужаларының күрсәтелгән Федераль законда билгеләнгән иминиятләштерү бурычларының үтәлешен тикшереп тору транспорт чараларын теркәгәндә, дәүләт техник тикшерүен оештырганда һәм юл хэрэкэте кагыйдәләренең, шулай ук юл хэрэкэте иминлеген тәмин итү өлкәсендә норматив хокукий актларның үтәлешен тикшереп тору өлкәсендә башка вәкаләтләр

гамәлгә ашырганда милиция тарафыннан гамәлгә ашырыла. Транспорт чарасын йөртүче үзе белән иминият полисы булырга һәм аны тикшерү өчен Россия Федерациясе законнары нигезендә шуңа вәкаләтле милиция хезмәткәрләренә тапшырырга тиеш.

Россия Федерациясе территориясендә хужалары күрсәтелгән Федераль закон белән билгеләнгән гражданлык җаваплылыгын иминләштерү бурычын үтәмәгән транспорт чараларыннан файдалану тыела. Күрсәтелгән транспорт чараларына карата дәүләт техник карау һәм теркәү үткәрелми.

Программаны гамәлгә ашыру нәтижәләгән һәм социаль-иқтисадый нәтижәләргә бәяләү

Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Нармонка авыл җирлегә юлларында һәлакәтләр санын киметү һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучылар санын киметү, юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү белән идарә итү системасын камилләштерү, юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү, транспорт чараларының конструктив һәм эксплуатация куркынычсызлыгын арттыру, Нармонка авыл җирлегендә юл хәрәкәтен оештыруны камилләштерү, юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә контроль-күзәтчелек эшчәнлеген камилләштерү, хәрәкәттә катнашучылар өчен оператив радиоәлемтә булдыру һәм догпиталь этапта юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ярдәм күрсәтү сыйфатын арттыру көтелә.

Күпчелек очракта алынган нәтижәләргә нинди дә булса дәрәҗә теоретик нигез бирү шулай ук кыен. Оештыру чараларының юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тоту моделенә йогынтысы аеруча аз тикшерелде. Һәм моның мисалы җәяүлеләр өчен юллар булырга мөмкин. Бу чарага язылырга мөмкин булган юл-транспорт һәлакәтләре санында нинди дә булса үзгәреш дәлилләргә кыен. Һәм хәтта җәяүлеләр юллары саны арттырылса да, бу җәяүлеләрнең барысы да алардан файдаланачагы, ә автомобильчеләр алар янында тизлекне киметәчәге турында сөйләми. Мондый һәм, бәлки, юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тоту модельләренә башка үзгәрешләренә карата булган материаллар күп санлы җитешсезлекләргә ия. Шуңа күрә китерелгән аңлатмалар җитәрлек дәрәҗәдә ышанычлы булырга мөмкин, ләкин мөмкин булган, әмма документлаштырылган аңлатмалар турындагы гипотезалар нигезендә башка берни дә була алмый.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1998елның 4 декабрендәге 1441 номерлы карары (2015 елның 27 августына үзгәрешләр белән) белән расланган Россия Федерациясе автомобиль юлларының озынлыгы, техник торышы буенча юл хәрәкәте иминлегә торышы күрсәткечләрен дәүләт исәбе кагыйдәләре нигезендә юл-транспорт һәлакәтләре торышын бәяләүнең түбәндәге индикаторларын дәүләт исәбенә алу гамәлгә ашырыла:

- хәрәкәтчән составны туктату өчен мәйданчыклар саны, шул исәптән туклану, сәүдә, ашыгыч медицина ярдәме пунктлары янындагы автомобильләргә кыска вакытлы туктату һәм җир полотносыннан читтә төзелгән автотранспорт тукталышының башка урыннарын;
- тротуарларның һәм каты өслеккә җәяүлеләр юлларының озынлыгы;

- автобус тукталышлары саны;
- бер үк дәрәжәдә кушылган урыннар һәм кисешкән урыннар саны (гади жиһазландырылмаган кушылмалар һәм кисешкән урыннар, өлешчә каналлаштырылган кушылмалар һәм икенче дәрәжәдәге юлда жибәрелүче утраулар белән кисешкән урыннар, тулысынча канализацияләнгән кисешкән урыннар һәм ике юлда да жибәрелүче утраучыклар белән кушылган урыннар, божралы кисешкән урыннар);
- төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры китереп төзелгән каты өслекле (капиталь, жиңеләйтелгән һәм күчеш чоры) төп юлга съездлар һәм керү очрақлары саны;
- барлык типтагы күчеш-тизлек полосалары саны, шул исәптән, клиник, параллель, аерым полоса белән параллель, параллель яки криволинейлылар;
- кытыршы өслекле юл өслекләре озынлыгы (макро - һәм микро кытыршылыкны тәмин итә торган сайлап алынган гранулометрик составлы өслек эшкәртүләренә һәм өслекнең өске катламнарын төзү);
- ныгытылган юл кырыйларының (сул һәм уң), шул исәптән асфальт-бетон, цементобетон, таш материаллар белән ныгытылган, үләннәрне чәчеп, сузылышы;
- киртә һәм парапетлы типтагы киртәләрнең озынлыгы (беренче төркемнең киртәсе Строительная нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә);
- I сигнал баганалары саны;
- ясалма корымаларда югары көпчәклә көпчәкнең озынлыгы һәм бордюр ташы,
- юл билгеләре горизонталь (линия, язу, ук һәм юл өлешен каплауга салына торган башка билгеләр) һәм вертикаль (күперләр, юлүткәргечләр, парапетлар, киртәләр, бордюрлар һәм башка юл корымалары элементларына китерелә торган сызыклар һәм билгеләр) булу,
- расланган дислокация нигезендә юл билгеләре һәм күрсәткечләр саны,
- стационар яктырту жайланмалары саны;
- төрлө дәрәжәләрдәге жәяүлеләр өчен чыгу урыннары саны;
- хисап тоткан оешма балансында булган тимер юллар һәм автомобиль юллары киселешендә төрлө дәрәжәләрдә транспорт чишелешләре саны;
- машина йөртүчеләрне эзәрләү сыйфаты һәм юл хәрәкәтендә башка катнашучылар юлларында үз-үзенә тоту културасы;
- сервис объектлары саны бүленгән полосада һәм юл буе полосасында (автозаправка станцияләре, мотельләр, кемпинглар, техник хезмәт күрсәтү станцияләре, сервисның башка объектлары),
- Россия Федерациясе автомобиль юлларында юл-транспорт һәләкәтләрнең исәпкә алу һәм анализлау кагыйдәләре нигезендә ачыкланган юл-транспорт һәләкәтләрнең концентрацияләү участкалары саны;
- аларны бетерү өчен юл эшләре башкарылган юл-транспорт һәләкәтләрнең концентрацияләү участкалары саны,
- юридик һәм физик затларга караган трамвайлар һәм троллейбуслар саны;
- юллар сыйфаты һәм аларның кулланучылар шартларына туры килү

Юл-транспорт һәләкәтләрнең гомумиләштерелгән индикатив күрсәткечләре сыйфатында кабул ителә

- гомуми файдаланудагы юлларның озынлыгы 1 кв. км,
- гомуми файдаланудагы юлларның гомуми озынлыгына асфальт-бетон өслекле юллар нисбәте, %;

- гомуми файдаланудагы элемтә юллары челтәренә кадәр каты өслекле юллар булган торак пунктларның чагыштырма авырлыгы –
- авыл хужалыгы предприятиеләренә үзәк утарлары,
- калган торак пунктлар

Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә түбәндәгеләр көтелә:

- юлларда аварияләр кимү һәм юл-транспорт һәлакәтләренә индикатив күрсәткечләрен ел саен киметү, бу, һичшиксез, юл-транспорт һәлакәтләренә гомуми санының картинасында чагылыш табачак;
- юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә яраланган һәм һәлак булган кешеләр саны, нәтижеләренә авырлыгы;
- юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә дәүләт идарә системасын һәм юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү;
- Транспорт чараларының конструктив һәм эксплуатация куркынычсызлыгын арттыру
- шәһәрдә юл хәрәкәте оештыруны камилләштерү;
- юлларда хәрәкәт итүнең куркынычсыз шартларын тәмин итү;
- Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү өлкәсендә контроль-күзәтчелек эшчәнлеген камилләштерү
- хәрәкәттә катнашучылар өчен радиоэлементның оператив системасын булдыру һәм янғын куркынычы янаган чорда юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ярдәм күрсәтүнең сыйфатын арттыру;

Башка чыганаclar: банкларның максатчан кредитлары, программаны гамәлгә ашыруда катнашучыларның кертемнәре, фондлар һәм ижтимагый оешмалар акчалары, эшкуарлык структуралары акчалары, иганәчелек акчалары һәм башкалар.

**Нармонка авыл жирлегә буенча 2025-2027 елларга юл хәрәкәте иминлеген
арттыру программасы**

№ т/б	Объектларның аталышы	Куәте	Финанслау чыганаclarы			Искәрмә
			Жирле бюджет, мең сум.			
			2025	2026	2027	
1	Авыл эчендәге юлларны төзү, ремонтлау һәм реконструкцияләү:		2200,0	500,0	1000,0	
1.1	Яшел ур., Карадули авылы	0,3	500,0	-	-	местный бюджет
1.2	Песочная ур., Карадули авылы	0,2	500,0			местный бюджет
1.3	Озерная ур., Тетеево ав.	0,3			500,0	местный бюджет
1.4	Караш авылының Пионер ур.	0,3	400,0			местный бюджет
1.5	Нармонка ав. Түбәнге ур.	0,4		500,0		местный бюджет
1.6	Нармонка ав.. Яңа ур.	0,3			500,0	местный бюджет
1.7	Нармонка авылы Үзәк ур.	0,8	800,0			
2.	«Ясалма тигезсезлек»жайланмасы:	4	-	-	-	местный бюджет
2.1	Крайняя с. Тетеево ав	4	-	-	500,0	местный бюджет
3.	Юлларның машина йөрү өлешен билгеләү:	6				
3.1	Нармонка авылының Яшьләр ур.	2	140	160	180	местный бюджет
3.2	Нармонка авылы Үзәк ур.	1	70	80	90	местный бюджет
3.3	Нармонка авылы Габишев ур.	1	70	80	90	местный бюджет
3.4	Крайняя с. Тетеево ав	1	70	80	90	местный бюджет
3.5	Тетеево ав. Үзәк ур.	1	70	80	90	местный бюджет
4.	Авыл жирлегендә юл билгеләре кую		3	3	2	местный бюджет
5.	Торак пунктларда юл хәрәкәтен оештыру проекты		-	-	-	местный бюджет
	Барлығы		2623,0	983,0	2042,0	

**Лаеш муниципаль районы Нармонка
авыл җирлеге Советы рәисе**

И.Ф. Мөбәрәкшин